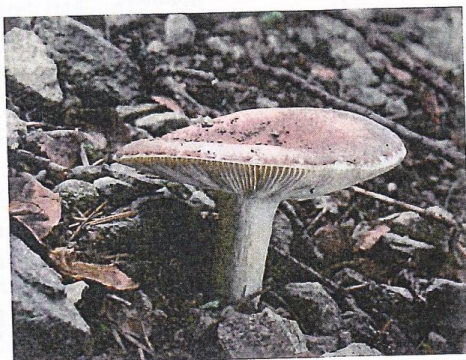

De PSL

(voorheen PSL-nieuws)

Een uitgave van de Paddenstoelen Studiegroep Limburg

Nummer 2
September 2011

De PSL is een uitgave van de Paddenstoelen Studiegroep Limburg. Deze studiegroep is een onderdeel van het Natuurhistorisch Genootschap Limburg te Roermond.

De PSL bouwt voort op de traditie het PSL-nieuws en komt 2 tot 4 maal per jaar uit (afhankelijk van het aanbod aan artikelen). De doelstelling van De PSL is onveranderd: De doelstelling van deze nieuwsbrief is het om publicaties mogelijk te maken over paddenstoelen en aanverwante zaken. Ook willen we veldwerkers en niet-wetenschappelijke mycologen in de gelegenheid stellen om hun bevindingen te rapporteren.

De redactie bestaat uit Marc Houben, Olaf Op den Kamp en Henk Henczyk.

Aanwijzingen voor de auteurs:

- Artikelen dienen in de regel niet groter te zijn dan 6 pagina's. Indien er redenen zijn om een artikel uitgebreider te maken, dient de auteur hierover overleg te plegen met de redactie.
 - De teksten kunnen worden aangeleverd per e-mail, floppy, CD-rom, USB.
 - Tabellen, figuren e.d. moeten gescheiden van de tekst (aparte files en/of pagina's) worden aangeleverd.
 - De redactie beoordeelt of tabellen, figuren e.d. allemaal worden geplaatst.
 - Afbeeldingen e.d. in een zo hoog mogelijke resolutie aanleveren.
- Auteurs ontvangen geen drukproeven. Kleine wijzigingen in de tekst mogen door de redactie worden aangebracht zonder overleg met de auteur.
 - Overname van de artikelen en/of illustraties is alleen toegestaan na toestemming van de redactie.
 - Plaatsing van de artikelen hoeft niet te betekenen dat de vermelde meningen en gegevens het inzicht van de redactie weergeven.

Artikelen kunnen gestuurd worden naar:
Marc Houben Jos Klijnenlaan 242 6164 AX Geleen
mail: marc.houben@home.nl

MEDEDELING VAN DE REDACTIE

Ale gevolg van technische problemen bij de redactie is deze PSL later dan gepland. Tevens zijn enkele artikelen niet opgenomen. Dit wordt in het volgende nummer ingehaald. Onze excuses hiervoor.

Inhoudsopgave

Activiteitenagenda 2 ^e halfjaar 2011.....	3
Kort nieuw en verslagen	4
Verslag microscopieavond	4
Een andere sleutel voor melkzwammen.....	5
Is Russula mairei altijd Russula mairei?	9
De Echte tonderzwam en de Tondeldoos	11
Paddestoelweekenden 2011.....	12
Inventarisatie Nationaal Park De Meinweg	13
Twéé bijzondere Hertezwammen	14

Activiteitenagenda 2e halfjaar 2011

Excursieprogramma zomer, herfst en winter 2011.

Alle excursies vertrekken steeds om 10.00 uur vanaf de plaats van samenkomst.
Graag aanmelden bij de excursieleider of bij Henk Henczyk tel. 06-12572544.

17 t/m 20 september : Weekend te Birgel (Eifel).

24 september : De Koumen . Vertrek vanaf P-plaats zwembad Otterveurdt in Hoensbroek.

Excursieleider : Henk Henczyk tel: 06 - 12572544

1 oktober : Bunderbos : Vertrek vanaf P-plaats station Bunde.

Excursieleider : Jo Bollen tel: 046 – 4378229

8 oktober : Beegderheide . Vertrek vanaf P-plaats aan linkerkant Rijksweg(voor afslag A68).

Excursieleider: Peter Eenshuistra tel: 077 - 3510676

15 oktober : Meinweg : Vertrek vanaf P-plaats Bezoekerscentrum aan de weg Roermond – Heinsberg. Excursieleider : Gerard Dings tel : 0475 – 592589

22 t/m 25 oktober : Weekend te Weidenhausen (Sauerland).

29 oktober: Vijlenerbos : Vertrek vanaf P-plaats “t Hijgend Hert.

Excursieleider : Wim Knops tel : 045 – 4053261

5 november: Breinigerberg : Vertrek P-plaats bos aan de rechterkant van de weg.

Excursieleider : Martin Zilverstand tel: 045 – 5456777

12 november: Stammenderbos: Vertrek P-plaats Asielzoekerscentrum 200 m.achter station Spaubeek. Excursieleider Henk Henczyk tel : 06 - 12572544

DONDERDAG 19 JANUARI NIEUWJAARSRECEPTIE EN VERGADERING

Practicumavonden (donderdag na de excursie)

Deze zijn bedoeld voor het bekijken, bediscussiëren en determineren van eigen vondsten en vondsten van excursies. Ze worden gehouden in het IVN-zaaltje onder de bibliotheek aan de Ransdalerstraat 64 te Ransdaal-Klimmen. Van tevoren graag aanmelden bij Henk Henczyk tel: 045-8501391 of 06-12572544.

De practicumavonden worden gehouden op 1 september, 8 september, 15 september, 29 september, 6 oktober, 13 oktober, 20 oktober, 3 november, 10 november, 17 november
Aanvang steeds om 19.30 uur.

Voor meer informatie over de weekenden zie elders in de PSL.

Kort nieuws en verslagen

18 juni 2011 't Rooth (10 deelnemers).

De mergelgroeve 't Rooth is altijd een bezoek waard. Er werden 32 soorten gevonden, voor de tijd van het jaar een mooi aantal, ook al omdat de excursie wegens regenval halverwege werd afgebroken. De mooiste vondst op deze dag was ongetwijfeld de Franjeamaniet (*Amanita strobiliformis*), een groot exemplaar met een hoeddoorsnede van 23 cm. Tussen het mos enkele kleine oranje bekertjes. Na determinatie bleek het te gaan om het Groot moskusentje (*Pulvinula convexella*).

25 juni 2011 St.Pietersberg (8 deelnemers).

Het begin van de excursie was nat: paddestoelen houden er wel van, mensen niet zo. Maar spoedig klaarde het op en bleef het droog. 30 soorten werden er gevonden o.a. de Oranje grastaailing (*Marasmius curreyi*), een algemene soort die tussen het gras moeilijk opvalt : daarom is ie op vindlijsten niet vaak terug te vinden. Verder gezien : een ruig behaarde houtzwam, de Bleke borstelkurkzwam (*Corioloopsis trogii*), tamelijk zeldzaam. Tenslotte onder Meidoorn : het Meidoorndonsvoetje (*Tubaria dispersa*).

E-mail nieuws

Zeker bij paddenstoelen geldt dat een nieuwsbrief als de PSL niet altijd de ontwikkelingen in de natuur kan volgen. Vandaar dat we een e-mail service aanbieden met daarin de recente nieuwtjes. Belangstellenden kunnen zich opgeven bij

marc.houben@home.nl.

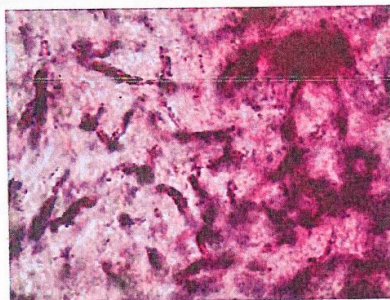
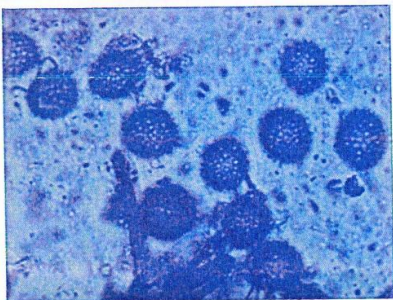
Uw e-mail adres zal niet zichtbaar zijn voor anderen.

Verslag microscopieavond

Op donderdag 19 mei 2011 was er een microscopieavond voor startende liefhebbers. Onder begeleiding van Jo Bollen en Marc Houben werden een 8 tal liefhebbers wegwijs gemaakt met de microscoop. Wat werd er zoals behandeld?

- Zorg ervoor dat je het sleuteltje van de microscoopkist bij je hebt. Er was 1 deelnemer die het vergeten had, maar met wat inspanning ging het kistje open.
- Zorg dat de belichting van de microscoop goed is ingesteld. Zo niet kun je belangrijke kenmerken niet zien.
- Het preparaat moet echt klein zijn. Regel: kun je het zien, is het te groot.
- Werk netjes. Stof en luchtballen kunnen de zaak verstoren.
- Begin met iets wat je kent. Zo leer je makkelijker wat bedoeld wordt met al die begrippen.

Gezien de ervaringen die zijn opgedaan zal deze avond zeker een vervolg krijgen.

Aan andere sleutel voor melkzwammen.

De meeste sleutels bestaan uit het beantwoorden van een aantal vragen. Deze leiden dan naar de soort. Een alternatief is het coderen van een aantal kenmerken en deze codering opzoeken in een tabel.

De Britisch Mycological Society (BMS) heeft een combinatiesleutel gemaakt. Deze begint met het coderen van een aantal (veld) kenmerken.

Deze code kan dan worden opgezocht in een tabel. Er zijn voor diverse soorten meerdere codering opgenomen. Soms komt men bij deze tabel dan uit op een groep. Deze wordt dan via de oude 'vragen' manier verder uitgesplitst.

Hieronder deze combinatiesleutel. De wetenschappelijke naamgeving die gehanteerd wordt is die van de 'Checklist of the British and Irish Basidiomycota' Legon N.W. & Henrici A. (2008).

Codering

Kleur van de melk op de lamellen, zowel vers als droog (na 1 uur).

- A:** Wit en niet veranderend
B: Geel of eerst wit en dan geel
C: Wit, dan blauw, violet, grijs of groen
D: Wit, dan rood of roze
E: Oranje (wortel) of wijnrood
F: Waterig of troebel

Smaak van de melk.

- G:** Scherp, bijtend
H: Mild of bitter

Hoedrand

- I:** Harig
J: Glad

Hoedkleur

- K:** Wit, inclusief wit met roestvlekken
L: Creme, bleekbruin of roze
M: Blauw, grijs, groen, wijnkleurig of violet
N: Geel, oranje, bruin tot zwart

Hoedmarkering

- Q:** Gezoneerd
R: Niet gezoneerd

Geur

- S:** Kokosgeur
T: Kruidig, aromatisch, curry, kamfer
U: Wantsen, olie-achtig, vissig.
V: Geen geur, zwak, zurig of fruitig

Begeleidende bomen en struiken

- W:** Els
X: Naaldbomen en Berken
Y: Loofbomen en struiken
Z: Sub-alpine struiken

AG: Melk blijft wit en smaak scherp

- AGIK RVX pubescens
 AGIL QVX torminosus
 QUY mairei**
 QVY mairei**
 RUY mairei**
 RVY mairei**
 RVX pubescens
 AGIM QVX spinosulus
 RVX turpis
 AGIN QVX torminosus
 QVY mairei**
 AGJK RVX bertillonii**
 RVY GROEP 1
 AGJL QSW glyciosmus
 QSX glyciosmus
 QSY glyciosmus
 QVW lilacinus
 QVY acerrimus
 RSW glyciosmus
 RSX glyciosmu s
 RSY glyciosmu s
 RVW lilacinus
 RVY controversus
 AGJM QVW lilacinus
 QVX GROEP 2

- AGJM QVY flexuosus var
 roseozonatus
 RSX GROEP 3
 RVX turpis
 flexuosus
 RVW lilacinus
 AGJN QVY GROEP 4
 QTX hysginus
 QUX hysginus
 RTX hysginus
 RUX hysginus
 RVX rufus
 RVY GROEP 5

AH: Melk blijft wit en smaak mild of bitter

- AHIM QVX spinosulus
 AHIN QVY mairei**
 AHJK RVX vellereus
 RVY vellereus
 AHJL QSX glyciosmus
 QVX musteus
 RSW glyciosmus
 RSX glyciosmus
 RSY glyciosmus
 RVX GROEP 6 (Zie GROEP 20 als de melk door de lamellen roze wordt)

AHJL RVY GROEP 7 (Zie GROEP 20 als de melk door de lamellen roze wordt)

AHJM QVX spinosulus
RSX glyciosmus
RSW glyciosmus
RSY glyciosmus
RVW cyathuliformis
AHJN QTX pominsis**
QUY quietus
QVX pominsis**
RTX hysginus
RUX volemus
RUY GROEP 88
fulvissimus
volemus
RVW GROEP 9
cyathuliformis
obscuratus
omphaliformis
RVX GROEP 10
RVY GROEP 10
RVZ lanceolatus**

BG: Melk geel, of direct van wit naar geel, of geel opdrogend op het vlees, smaak scherp

BGIK RVX citriolens
RVY citriolens
BGIL QVX citriolens
RVX citriolens
RVY citriolens
BGIN QVX scrobiculatus**
RVX scrobiculatus**
BGJL RVX resimus**
RVY decipiens
BGJN QVY chrysorrheus
RVY GROEP 11

BH: Melk geel, of direct van wit naar geel, of geel opdrogend op het vlees, smaak mild of bitter

BHIN QVX scrobiculatus**
RVX scrobiculatus**
BHJL R VX tabidus
BHJN QUY quietus
QVY chrysorrheus
RUY fulvissimus
RVW GROEP 10
RVX GROEP 12
RVY GROEP 13

CG: Melk wit, naar blauw, grijs, violet of groen verkleurend, smaak scherp

CGIL QVX flavidus
CGIM RVX turpis
CGJK RVX glaucescens
RVY glaucescens
CGJL QVX trivialis**
QVY GROEP 14
RVX trivialis**
RVY GROEP 14
CGJM QVX GROEP 15
QVY GROEP 16
CGJM RVX GROEP 15
RVY GROEP 16

CGJN QVY pyrogalus
RVX GROEP 17
RVY pyrogalus

CH: Melk wit, naar blauw, grijs, violet of groen verkleurend, smaak bitter

CHIN RVX repraesentaneus**
RVZ repraesentaneus**
CHJL QVX uvidus**
QVY violascens**
QVZ salicis-reticulatae**
RVX uvidus**
RVY GROEP 18
RVZ salicis-reticulatae**
CHJM QVX uvidus**
QVY violascens**
RVX GROEP 19
RVY GROEP 19
CHJN QVY luridus**
RVX luridus**
RVY luridus**

DG: Melk wit, naar rood of roze verkleurend, smaak scherp

DGJL RVY GROEP 20
DGJM RVY pterosporus

DH: Melk wit, naar rood of roze verkleurend, smaak mild of bitter

DHJL RVY GROEP 21
DHJM RVX fuliginosus
RVY GROEP 21
DHJN RVX fuliginosus
RVY GROEP 21

EG: Melk oranje, smaak scherp

EGJN QVX salmonicolor

EH: Melk oranje, smaak mild of bitter

EHJM QVX GROEP 22
EHJN RVX GROEP 22

FG: Melk waterig of troebel, smaak scherp

FGJL QVW lilacinus
RVW lilacinus
FGJN QVW lilacinus
QVY evosmus**
RVY evosmus**
RVW lilacinus

FH: Melk waterig of troebel, smaak mild of bitter

FHIM QVX spinosulus
FHJL RTX helvus
FHJM QVX spinosulus
RVW cyathuliformis
FHJN RTX camphoratus
RTY camphoratus
RUY GROEP 23
RVY GROEP 23

Groep 1: AGJK RVY

Hoed kaal, melk wit met KOH: → *L. piperatus*
Hoed viltig, melk geel met KOH: → *L. bertillonii*

Groep2: AGJM QVX

1a) Hoed korrelig: → *L. spinosulus*
1b) Hoed kaal, glad → 2
2a) Hoed violet roze gekleurd en sterk gezoneerd: → *L. flexuosus* var. *Roseozonatus*
2b) Hoed grijs, zwak gezoneerd en rand gegolfd: → *L. flexuosus*

Groep 3: AGJM RSX

Hoeddiameter < steellengte, hoed grauwbrown tot blauw grijs: → *L. glyciosmus*
Hoeddiameter > steellengte, hoed grijsbruin: → *L. mammosus*

Groep 4: AGJN QVY

Vlees bij doorsnijden zalm tot roze, bij Eik: → *L. zonarius*
Vlees bij doorsnijden niet veranderend of anders, sterk geurend naar appels, bij Eik of Populier, Abeel: → *L. evosmus*

Groep 5: AGJN RVY

Hoed gezoneerd, steel kort, bij Eik of Populier, Abeel: → *L. evosmus*
Hoed niet gezoneerd, roodbruin tot steenbruin, onder naaldbomen: → *L. rufus*

Groep 6: AHJL RVX

Hoed viltig of droog en steel stevig: → *L. vellereus*
Hoed kleverig, bij naaldbomen met korstmoss (Cladonia): → *L. musteus*

Groep 7: AHJL RVY

1a) Hoed voornamelijk wit of crème → 2
1b) Hoed roestbruin, kaneelkleurig of steenkleurig: → *L. subdulcis*
2a) Hoed kleverig, steel zacht tot stevig: → *L. pallidus*
2b) Hoed mat, viltig, steel hard: → *L. vellereus*

Groep 8: AHJN RUY

Vlees stevig, wordt groen met FeSO₄: → *L. volemus*
Vlees niet stevig, wordt niet groen met FeSO₄: → *L. fulvissimus*

Groep 9 AHJN RVW + BHJN RVW

1a) Hoed geelbruin tot oranje-bruin, bij oudere exemplaren met concentrische barsten. → *L. omphaliformis*
1b) Hoed met olijftinten en zonder concentrische barsten → 2
2a) Hoed in het centrum olijfkleurig, sporen 7 µm Ø → *L. cyathuliformis*
2b) Hoed uniform gekleurd met olijftint, sporen < 6,5 µm Ø → *L. obscuratus*

Groep 10: AHJN RVX + AHJN RVY

1a) Hoed radiaal geplooid vanuit het midden → 2
1b) Hoed niet radiaal geplooid vanuit het midden → 3
2a) Steel slank, 3-10 mm doorsnede en uniform gekleurd. Lamellen niet verkleurend bij beschadiging → *L. tabidus*
2b) Steel stevig, 8-25 mm doorsneden en met een donkere ring aan de top. Lamellen worden violet bij beschadiging → *L. rubrocinctus*
3a) In Veenmos en onder naaldbomen, hoed met een lichtere rand → *L. sphagnetii*
3b) Op andere groeiplaatsen → 4
4a) Hoed helder abrikoos tot oranje-bruin → 5
4b) Hoed dof bruin of wijnkleurig. Vlees bruin wordend met Sulfovanilline. Bij Beuken → *L. subdulcis*
5a) Lamellen aflopende zonder een tandje. Sporen met riggels → *L. aurantiacus*
5b) Lamellen met een tandje. Sporen met geïsoleerde wratten → *L. fulvissimus*

Groep 11: BGJN RVY

Melk direct bleek zwavelgeel wordend, onder Eik → *L. chrysorrheus*

Melk langzaam geel wordend op een papieren zakdoek. Geur naar *Geranium*. → *L. decipiens*

Groep 12: BHJN RVX

1a) Hoed radiaal geplooid, bleek bruin. Onder Berk, Eik, Spar. → *L. tabidus*

1b) Hoed glad. → 2

2a) Hoed donker oranje bruin. Bij Den. → *L. hepaticus*

2b) Hoed oranje en glad. Bij Berk. → *L. lacunarum*

Groep 13: BHJN RVY

1a) Melk direct bleek zwavelgeel wordend, onder Eik → *L. chrysorrheus*

1b) Melk langzaam geel wordend of een papieren zakdoek. → 2

2a) Hoed modderbruin en radiaal geplooid. → *L. tabidus*

2b) Hoed oranje-bruin en niet geplooid. → 3

3a) Steel > 10 mm doorsnede. Op droge plekken. → *L. fulvissimus*

3b) Steel < 10 mm doorsnede. Op vochtige plekken. → *L. lacunarum*

Groep 14: CGJL QVY + CGJL RVY

1a) Lamellen ver uiteen staand, beige-paarse. → *L. pyrogalus*

1b) Lamellen normaal en crème kleurig. → 2

2a) Melk op de lamellen rood-violet. → *L. flavidus*

2b) Melk op de lamellen groen-grijs. → *L. glaucescens*

Groep 15: CGJM QVX + CGJM RVX

1a) Melk op de lamellen violet. → *L. uvidus*

1b) Melk op de lamellen olijfgrijs. → 2

2a) Steel aan de top versmallend. Melk geel met KOH. → *L. trivialis*

2b) Steel niet versmallend en geheel bleek. Melk verkleurt niet met KOH. → *L. vietus*

Groep 16: CGJM QVY + CGJM RVY

1a) Lamellen bleek crème en onder Beuk of Eik. → 2

1b) Lamellen crème of beige en onder Hazelaar of Haagbeuk. → 3

2a) Op zware grond. De hoed met een witte rand. → *L. fluens*

2b) Op lichtere grond. De hoedrand gelijk gekleurd met de rest van de hoed. → *L. blennius*

3a) Lamellen crème en onder Haagbeuk. → *L. circellus*

3b) Lamellen met beige-paars en onder Hazelaar. → *L. pyrogalus*

Groep 17: CGJN RVX

1a) Hoed donkerbruin, < 55 mm doorsnede met een umbo. Steel breed. → *L. pilatii*

1b) Hoed grijs-wijnkleurig. Doorsnede 40-150 mm. Steel aan de top versmald. → *L. trivialis*

Groep 18: CHJL RVY

1a) Hoed doorsnede < steellengte. Onder Wilg. → *L. uvidus*

1b) Hoeddoorsnede > steellengte. Onder Eik of Haagbeuk. → *L. violascens*

Groep 19: CHJM RVX + CHJM RVY

1a) Sporen met een partieel net. Onder Wilg. → *L. uvidus*

1b) Sporen met een compleet net. Onder andere loofbomen. → 2 (moeilijk te onderscheiden soorten)

2a) Op kalkrijke bodem onder Eik of Haagbeuk. → *L. violascens*

2b) Op vochtige zandige bodem. → *L. luridus*

Groep 20: DGJL RVY

1a) Een druppel melk op glas wordt rood-roze. → *L. acris*

1b) Een druppel melk op glas verkleurt niet. → *L. pterosporus*

Groep 21: DHJL RVY + DHJM RVY + DHJN RVY

(Deze fuliginosus-groep is zeer lastig en meer literatuur is mogelijk nodig)

- 1a) Steel wit. → 2
- 1b) Steel grijs, beige, bruin. → 3
- 2a) Melk kleurt de lamellen roze. Onder eik. → *L. azonites*
- 2b) Melk droogt roze op. Onder Beuk. → *L. pallidus*
- 3a) Hoedrand glad. → *L. fuliginosus*
- 3b) Hoedrand gegroefd. → 4
- 4a) Hoed roodbruin tot bruin, donker. Lamellen dicht op elkaar. → *L. romagnesii*
- 4b) Hoed grijs-bruin en niet echt donder. Lamellen niet dicht op elkaar. → *L. ruginosus*

Groep 22 EHJN RVX

- 1a) Bij Zilverspar. → *L. samonicolor*
- 1b) Bij Spar. → *L. determinus*
- 1c) Bij Den. → 2
- 2a) Vlees wordt bij het doorsnijden na 5 minuten oranje-bruin. Na een uur wijnkleurig. → *L. semisanguifluus*
- 2b) Vlees verkleurt bijna niet na het doorsnijden. → 3
- 3a) Melk blijft wortelkleurig. Hoed blijft zalmkleurig. Steel met duidelijke putjes. → *L. deliciosus*
- 3b) Melk wordt langzaam wijnbruin. De hoed wordt grijs-blauw. Steel zonder duidelijke putjes. → *L. quieticolor*

Groep 23: FHJN RUY + GHJN RVY

- 1a) Macrocystiden aanwezig. → 2
- 1b) Macrocystiden afwezig. → 3
- 2a) Hoed rood-bruin en oppervlak korrelig. → *L. rostratus*
- 2b) Hoed donker steen-rood tot oranje bruin en het oppervlak glad. → *L. camphoratus*
- 3a) Hoed wijnkleurig-bruin tot roodachtig. → *L. subumbonatus*
- 3b) Hoed oranjebruin. → *L. serifluus*

Is *Russula mairei* altijd *Russula mairei*?

In september 2010 jaar liep ik met Felix Hampe en Robin Dost langs de Eepenerbaan. Ik liet hem daar rond de Beuk ondermeer *Russula fellea* (Scherpe Beukenrussula) en *Russula mairei* (Stevige Braakrussula) zien.

Volgens Felix was het geen *Russula mairei*, de habitus was anders als hij gewend was. Deze *Russula* was groter en steviger. Na wat discussie in de stromende regen nam Felix een collectie mee naar huis om nader te onderzoeken.

Uiteindelijk bleek *Russula mairei* het beste te passen, maar hij paste niet 100%. Omdat Felix niet helemaal tevreden er mee was, is hij verder de literatuur ingedoken. Door de Fransen wordt de *emetica* groep (waar *Russula mairei* toe behoort) stevig uitgesplitst. De aan de Eepenerbaan gevonden *Russula* past het beste bij:

Russula fageticola var. *strenua* [Carteret & Moënne-Loec 2003]

Het is op dit moment niet duidelijk of *Russula fageticola* een echte soort is of eerder een standplaatsvorm die door de Fransen tot soort is gepromoveerd. Deze vraag ligt momenteel bij Dhr. Jurkeit. Voor originele beschrijving van de vondst (in het handgeschreven Duits) verwijst in naar de volgende pagina.

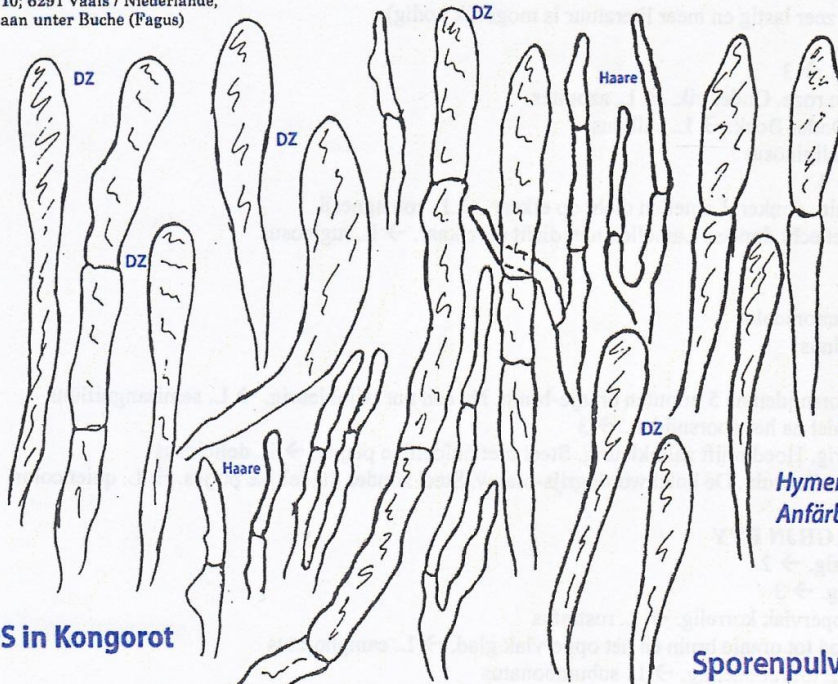
De *emetica* –groep is binnen de *Russula*'s een beruchte groep die nader onderzoek vergt. De wetenschappelijke naamgeving is soms erg verwarrend. Wie hieraan wil proeven mag eens kijken op:

<http://www.speciesfungorum.org/Names/SynSpecies.asp?RecordID=272416>

<http://www.indexfungorum.org/names/NamesRecord.asp?RecordID=129549>

12.09.2010; 6291 Vaals / Niederlande,
Epenerbaan unter Buche (Fagus)

2010 BT212

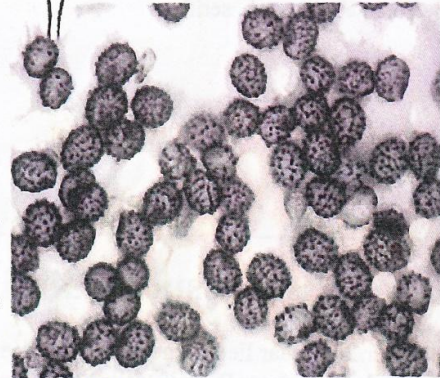
DZ in SV: grau
(aber nicht stark)
anfärbbar

Hymenialzystiden ohne
Anfärbung in SV!

HDS in Kongorot

Sporenpulverfarbe: la_{plus}

Der Habitus sowie das leichte Gelben & das Vorkommen unter Fagus passen gut zu *R. mairei*. Jedoch sind die Sporen etwas zu groß und die Warzen zudem zu hoch für diese Art! Auch habe ich kein Honiggeruch feststellen können. Eine Alternative wäre *Russula silvestris*, der auch unter Buche auf sauren & sandigen Böden wächst. Für *R. silvestris* sind die Fruchtkörper allerdings viel zu kräftig und zu massiv. (Hutdurchmesser bis 8cm!) Die entfernten Lamellen und der fehlende „blaue Schein“ in diesen sprechen auch gegen *R. mairei*. Nimmt man REUMAUX's Monographie der Emetiques, schlüsselt man zu *Russula faeticola* Melzer ex S. Lundell 1956 oder zu *Russula faeticola* var. *strenua* Carteret & Moënne-Loec. 2003. Ob dies wirklich gute Arten sind kann ich nicht einschätzen. Ich werde das Exsikkat zur Nachuntersuchung an W. Jurzeit senden.

Sporen in Melzer

Russula CF mairei SINGER 1929
leg: F.Hampe / M-Hauben / RDost // det.: F.Hampe

Sporengroße: 7,3-9,4 x 6,3-7,5 µm
Schnitt: 8,3 x 6,7 µm
Q = 1,10-1,23-1,39
Warzen 0,89 - 1,1 µm hoch

De Echte tonderzwam en de Tondeldoos.

Olaf Op den Kamp, Kerkrade

De Echte tonderzwam (*Fomes fomentarius*) wordt reeds sinds voor- Christelijke tijden gebruikt. Deze meerjarige houtzwam vormt hoeden die tot 30 centimeter dik kunnen worden en veroorzaakt met name op Beuken (*Fagus sylvaticus*) en Berken (*Betula* sp.) witrot.

Gedroogde vruchtlichamen werden vroeger gebruikt in een tondeldoos. Tondel is de verzamelnaam voor licht ontvlambare brandstoffen zoals gedeeltelijk verkoold linnen, katoen, pluis van lisdodde (*Typha* sp.), zaagsel of de geprepareerde vruchtlichamen van allerlei paddenstoelen. Vroeger werd de losse middelste laag uit de tondelzwam gehaald, hierbij werd de vruchtbare laag, de buisjes verwijderd, meermaals gekookt, gevuld, in een oplossing van salpeter gedoopt en gedroogd. In de prehistorie kon men met behulp van vuursteen en een knol markasiet (een soort pyriet) vonken slaan. Deze liet men op het tondel vallen waardoor dit kon gaan gloeien. Bij de gletsjermummie Ötzi werd ook een stuk tondelzwam gevonden. De tondel werd vroeger bewaard in een metalen doos, de tondeldoos.

Deze tondeldozen werden met name in Nederland in Engeland gemaakt en van daaruit geëxporteerd over heel Europa. Om de droge brandstof goed te kunnen bewaren en vervoeren, maar ook vanwege de esthetische waarde, kwamen rond 1600 allerlei verschillende tondeldozen in zwang. In de doos werden niet alleen brandstoffen bewaard, maar ook de vuurslag, een metalen ring uit koolstofhoudend ijzer, en vuursteen. Als de vuursteen dicht bij de tondel gehouden werd, kon met de metalen ring een vonk op de stof worden geslagen. Door goed te blazen kon er een vlammetje worden gemaakt. Wanneer de stof genoeg brandde, werd de vlam weer uitgeblazen en bleef de tondel smeulen.

Daarna werd dit smeulende vuur in de tondeldoos meegevoerd. Tondeldozen varieerden in grootte, al naar gelang de status die de bezitter had. De dozen konden gemaakt zijn van uiteenlopende materialen, zoals ijzer, messing, koper, zilver of zelfs ivoor. Vlak voor de opkomst van de industrie kwamen de wieltondeldozen op. Hierbij werd een wieltje langs een vuursteen gedraaid zodat de vonken op het tondel vielen. Het waren dus in feite de voorlopers van de hedendaagse lucifers en aanstekers. Met een op deze manier geprepareerde zwam, die door erop vallende vonken eenvoudig begon te gloeien, stak men vroeger in de kerk het Paasvuur aan. Aan het begin van de 20^e eeuw raakte de tondeldoos buiten gebruik.

Paddestoelweekenden 2011

Ook dit jaar maken we weer 2 buitenlandse tripjes.

Het eerste weekend van zaterdag 17 t/m dinsdag 20 september a.s. gaan we naar de Eifel . Net als vorig jaar verblijven we in Hotel Assion te Birgel (bij Hillesheim). Uiteraard brengen we weer een bezoek aan de prachtige beukenbossen in de buurt met o.a. de Roze knotszwam (Clavaria rosea) , de "Schleiereule" (Cortinarius praestans) en de indrukwekkende Reuzenknotszwam (Clavariadelphus pistillaris).

Prijzen (incl. ontbijt en avondeten) :

2 persoons kamer : 35 Euro p.p.

1 persoons kamer: 40 euro p.p.

De tweede trip van zaterdag 22 t/m dinsdag 25 oktober (herfstvakantie) vindt plaats te Weidenhausen (Sauerland). We logeren weer in Pension Steffeshof.

Onvergetelijk was het Sparrenbos achter het Pension met ontelbare exemplaren van het gewoon varkensoor (Otidea onotica). Ook brengen we weer een bezoek aan de wasplatenweide van het Kurpark van Bad Laasphe met wel duizenden exemplaren van de bij ons uiterst zeldzame Spateltrilzwam (Spathularia neessii).

Prijzen (incl. ontbijt en avondeten)

2 persoons kamer: 40 Euro p.p.

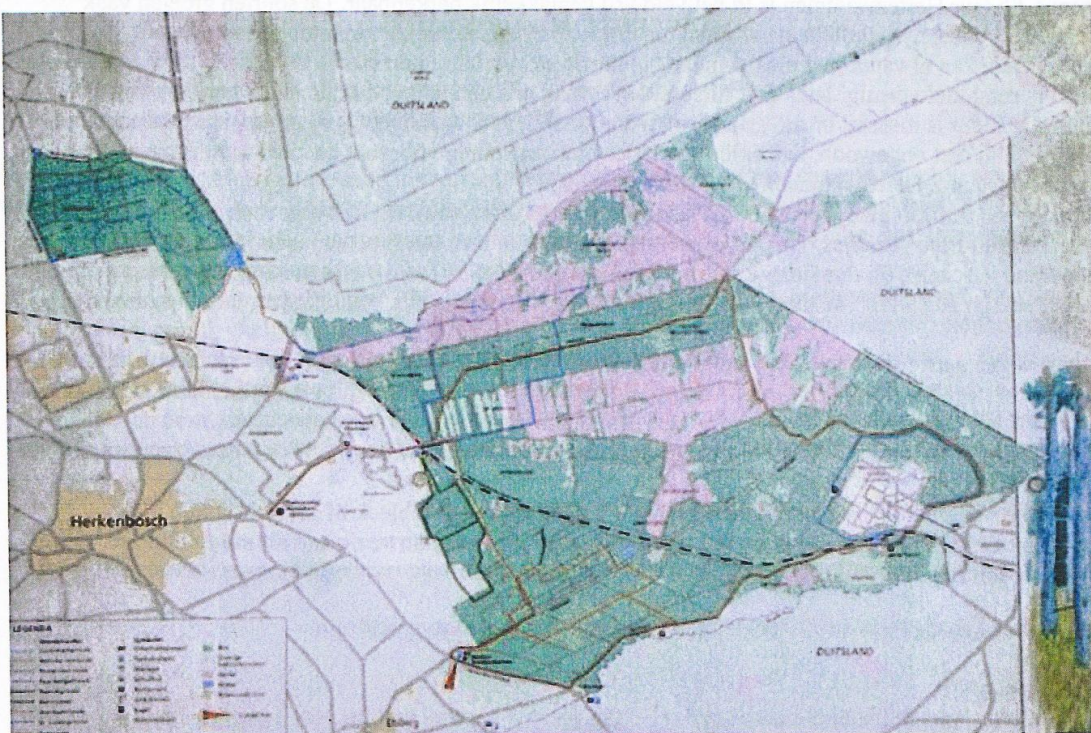
1 persoons kamer: 47,50 Euro p.p.

Aanmelden graag bij Henk Henczyk , tel: 06-12572544 of hhhh@home.nl

Inventarisatie Nationaal Park De Meinweg

Het Natuurhistorisch Genootschap heeft aan de Paddenstoelenstudiegroep gevraagd om de komende 3 jaar paddenstoelenonderzoek uit te voeren in Nationaal Park De Meinweg. Het onderzoek kan bestaan uit het meehelpen bij eenvoudige inventarisaties van soorten of soortgroepen, door de uitvoering van monitoringsprojecten of ander onderzoek. Bij de inzet van de studiegroep wordt gedacht aan een aantal gerichte terreininventarisaties. Bij het uitvoeren van het onderzoek is belangrijk dat men de activiteit beschrijft, de gegevens doorgeeft en de ureninzet (inclusief reistijd) noteert. Tevens is er een rapportageplicht in de vorm van het schrijven van artikelen of rapporten. Alle gegevens worden uiteraard beschikbaar gesteld aan de beheerders, maar zullen ook worden doorgegeven aan landelijke en provinciale natuurdatabanken. Op de jaarlijkse Ecotop en in het Natuurhistorisch Maandblad of andere natuurtijdschriften zal aandacht aan de resultaten worden besteed. In overleg is een kleine uren- en kilometervergoeding beschikbaar.

Belangstellenden kunnen voor meer informatie terecht bij
 Marc Houben
 Jos Klijnenlaan 242
 6164 AX Geleen
 marc.houben@home.nl

of bij het
 Kantoor van het Natuurhistorisch Genootschap
 Godswederderstraat 2
 6041 GH Roermond
 tel. 0475-386470
 kantoor@nhgl.nl

Twéé bijzondere Hertezwammen (*Pluteus*) in het Kasteelpark te Elsloo.

Door Jo Bollen

Inleiding.

Indien omgewaaide bomen in bossen of parken kunnen of mogen blijven liggen, blijken deze later vaak uitstekende gastheren te zijn voor Hertezwammen (*Pluteus*).

De meeste soorten hebben een voorkeur voor Berk, Beuk, Canadese populier, Es en Zomereik, maar ook op deels begraven houtresten, houtsnippers en zaagsel staan op hun menu, zelfs op humusrijke bodem.

Korte beschrijving van het geslacht Hertezwam.

Macroscopisch:

Het genus *Pluteus* Hertezwammen is in het veld vrij gemakkelijk herkenbaar. De soorten groeien vaak solitair of met enkele vruchtlichamen samen maar nooit in bundels, ze behoren tot de saprofieten.

De fructificatie kan al vanaf mei plaatsvinden en duurt vaak tot in de herfst.

De hoed is eerst klokvormig, later vlak uitspreidend, vaak met een umbo, de diameters variëren van 10-150 mm. De kleur is meestal bruin, grijsbruin, maar kleuren zoals goudgeel, grijsgroen, ivoor, oranje-rood of wit zijn niet ongewoon, zelfs kleur variaties hiervan komen voor, het hoedcentrum is meestal donkerder gekleurd. Hertezwammen zijn zwak hygrofaan.

Het hoedoppervlak kan glad, gerimpeld, geaderd of mat glanzend zijn, maar is ook vaak zijdig of viltig en voorzien van fijne vezeltjes, vlokjes, korreltjes, schubjes of met een fijne bepoedering (loep).

De hoedrand is scherp, bij dunvlezige soorten vaak gestreept (of bij vocht) en soms ingescheurd.

De lamellen zijn altijd vrij van de steel, dicht opeen, jong wit, geelachtig of licht roze, later roze tot rozebruin.

De centraal geplaatste steel is vaak witachtig, bij sommige soorten geelachtig, bij volwassen vruchtlichamen is de steel bijna altijd langer dan de hoed diameter. Het oppervlak kan glad, glimmend, vezelig, of gestreept zijn, en is vaak bezet met fijne haartjes, schubjes, vlokjes of bepoederd (loep).

De verbrede steelbasis kan verdikt of knollig zijn, maar Hertezwammen bezitten nooit een beurs of een ring.

Het vezelige vlees is vaak witachtig met grijzige tinten, maar kan ook bleek of geelachtig zijn.

Hertezwammen zijn niet giftig, smaak is er nauwelijks, indien deze aanwezig kan dit mild, bitter, of scherp zijn, sommige soorten hebben een aardachtige geur, of naar rauwe aardappels soms zwak radijsachtig.

De sporee (poeder van de sporen) is bij alle soorten roze tot roze-geligbruin.

Microscopisch

Bestudering van de hoedhuid is van groot belang voor de verdere indeling van het geslacht.

Bij een hoedhuid die meestal bestaat uit lange gelede hyfen edie plat liggen. Daarnaast zijn er ook hoedhuidcystiden, deze bezitten vaak haken aan de top (uitsteeksels),

De pleurocystiden bevinden zich op de lamelvlakken, aan de lamelrand vinden we de cheilocystiden in diverse vormen.

De hoedhuid kan ook bestaan uit recht op staande cellen die cilindrisch tot spoelvormig kunnen zijn, ook kunnen deze cellen knots- tot peervormig zijn, zelfs beide celtypes kunnen voorkomen.

De aanwezige cheilocystiden en de dunwandige pleurocystiden kunnen erg variabel van vorm zijn zoals; cilindrisch, flesvormig, knotsvormig, peervormig, spoelvormig, urnvormig, of rostaat (met een uitgetrokken punt).

Ook zijn er eventueel cystiden op de steelaanwezig (caulocystiden)

De basidiën zijn meestal 4 sporig; sporen glad, kleurloos of grauwoze, bijna bolrond of breed elliptisch variërend van 5-10 x 4-7 µm

Bruinsnedehertezam

Pluteus luctuosus, Boudier, E.

Syn.: *Pluteus marginatus*, (Quélet, L.) Bresadola, J.

Hoed 30-50 mm in doorsnede, eerst klokvormig, later vlak uitspreidend met een zwak umbo, dadel- tot sepiabruin, fijn gerimpeld, rand indien vochtig gestreept.

Lamellen vrij, lichtroze, later roze-bruin, snede (lamelrand) bruin, vlokkig, vooral bij de hoedrand.

Steel 50-110 x 3-6 mm, witachtig tot lichtgrijs, bezet met bruine vezeltjes.

Sporen bijna rond tot breed elliptisch, 6,5-8 x 5-6,5 µm, Q = 1.15 - 1.5.

Pleurocystiden 54-90 x 13-26 µm, erg variabel, flesvormig, smal urnvormig tot urnvormig, cheilocystiden 40-75 x 12-24 µm, knotsvormig, smal urnvormig.

Hoedhuid bestaand uit knots- tot peervormige elementen, deze soms aan elkaar geklit blijvend.

De vondst van deze vrij zeldzame soort werd gedaan op 13 augustus 2009; op deels vermolmd (begraven) Beukenhout.

Witte rimpelhertezam

Pluteus inquilinus, Romagnesi, H.

Syn.: *Pluteus alborugosus*, Kühner, R. (ongeldig)

Misappl.: *Pluteus semibulbosus sensu*, Lange, J., Orton, P.

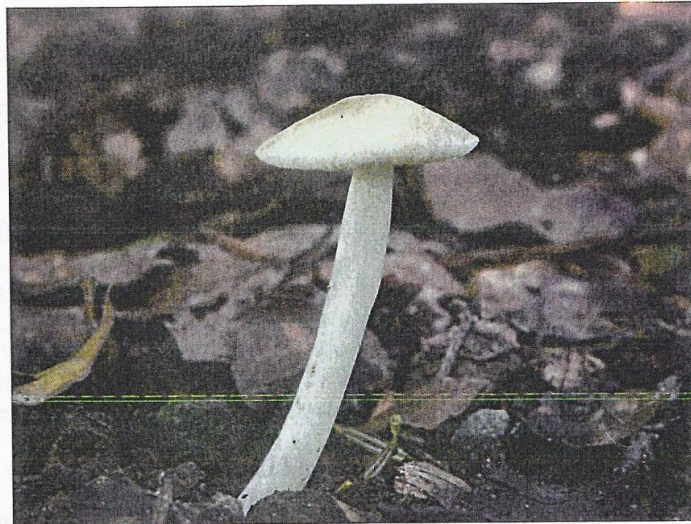
Hoed 12-30 mm in doorsnede, eerst klokvormig, later vlak uitspreidend met een zwak umbo, wit tot roomkleurig, hoedbekleding fijn bruin radiaal gerimpeld, naar de rand rozig en iets gestreept.

Lamellen vrij, jong witachtig later roze tot rozebruin, steel 52-68 x 4-7 mm, vezelig, wit, jong met fijn behaarde top, basis bruin pluizig, en iets knollig verdikt.

Sporen bijna rond tot breed elliptisch, 6,8-7,1 x 5,6-6,2 µm, Q = 1.15 - 1.5, pleurocystiden 65-87 x 16-18,7 µm, urnvormig, cheilocystiden 42-57 x 15,6-17,8 µm, knotsvormig, smal urnvormig, caulocystiden 48-62 x 11-16 µm knots- tot breed knotsvormig.

Hoedhuid bestaand uit knots- tot peervormige elementen.

De vondst van deze zeldzame, tevens gevoelige soort werd gedaan op 29 september 2009 op een deels vermolmd Beukenstronk; later op 9 oktober melden er zich nog 3 vruchtlichamen.

Opmerking.

Beide soorten behoren tot de Sectie *Celluloderma* en zijn onderverdeeld in de Subsectie *Eucellulodermini*.

Voorkomen.

In Arnolds, E. *et. al.* 1995, (bewerkt door J. Scheurs) worden 32 soorten Hertezwamen vermeld incl. de variaties.

De afgelopen (25) jaren werden er in Kasteelpark Elsloo en in het aangrenzende Medammerweide maar liefst 15 soorten Hertezwammen aangetroffen incl. de twee hier boven beschreven soorten.

Totaallijst van de hier aangetroffen Hertezwammen.

<i>Pluteus cervinus</i>	Gewone hertezwam
<i>Pluteus nanus v. nanus</i>	Dwerghertezwam
<i>Pluteus cervinus v. albus</i>	Gewone hertezwam
<i>Pluteus phlebophorus</i>	Geaderde hertezwam
<i>Pluteus chrysophaeus</i>	Gele aderhertezwam
<i>Pluteus plautus * v. semibulbosus</i>	Knolvoethertezwam
<i>Pluteus cinereofuscus</i>	Grondhertezwam
<i>Pluteus podospileus v. minutissi.</i>	Fluweelhertezwam
<i>Pluteus hispidulus * v. hispidulus</i>	Pluishoedhertezwam
<i>Pluteus podospileus v. podospile.</i>	Fluweelhertezwam
<i>Pluteus inquilinus *</i>	Witte rimpelhertezwam
<i>Pluteus salicinus</i>	Grauwgroene hertezwam
<i>Pluteus leoninus *</i>	Goudgele hertezwam
<i>Pluteus umbrosus</i>	Pronkhertezwam
<i>Pluteus luctuosus</i>	Bruinsnede hertezwam

v. = een variatie van de betreffende soort

* = deze vermeld in de Rode Lijst.

Dankwoord.

Piet Kelderman voor verkregen hulp bij de determinaties. Beheercommissie Landgoed Elsloo voor de verkregen toestemming. Staatsbosbeheer voor de verkregen Gebruiksovereenkomst.

Literatuur.

- Arnolds, E. *et. al.* 1995. Overzicht v/d Paddestoelen in Nederland. Uitgave: Ned. Mycologische Vereniging, Wijster.
- Arnolds, E. *et. al.* 1996. Supplement 2, Namenlijst, Rode Lijst. Nederlandse Mycologische Vereniging, Wijster.
- Bollen, J. 2009. Zomaar één Beuk (*Fagus sylvatica*) 10 jaar durend onderzoek. PSL-Info nummer 2 april 2009.
- Breitenbach, J. & Kränzlin, F. 1995. Pilze der Schweiz, Band 4. Blätterpilze 2. Verlag Mykologia, Luzern.
- Dähncke, R. 1993. 1200 Pilze in Farbfotoos. AT Verlag Aarau / Schweiz.
- Enderle, M. 2004. Die Pilzflora des Ulmer Raumes. Verlagsgesellschaft Ulm.
- Lachapelle, J. 2004. Macroscopische sleutel van het genus *Pluteus*, Hertezwammen. AMK mededelingen 2004.2.
- Lenaerts, L. *et. al.* 2003. Atlas Paddestoelen in Limburg, verspreiding en ecologie. Uitgever: J. Stevens.
- Michael, E. *et. al.* 1977. Handbuch für Pilzfreunde, Band 3. Gustav Fischer. Verlag Jena.
- Moser, M. 1983. Die Röhrlinge und Blätterpilze. Gustav Fischer. Verlag Stuttgart – New York.
- Phillips, R. 1981. Paddestoelen en Schimmels van West – Europa. Het Spectrum, Utrecht / Antwerpen.
- Schreurs, J. 1995. *Pluteus*. In: Arnolds, E. *et. al.* 1995. Overzicht v.d. Paddestoelen in Nederland. Nederlandse Mycologische Vereniging, Wijster.
- Vandeven, E. 1995. Kijk eens naar Hertezwammen. AMK mededelingen 95.4.
- Vellinga, E. & Schreurs, J. 1985. *Pluteus*. Fr. in West – Europa. Personia 12.
- Vellinga, E. 1990. *Pluteus*. In: Bas, C. *et. al.* Flora Agaricina Neerlandica Volume 2. Balkema, Rotterdam-Brookfield.
- Vellinga, E. 1998. Voetangels en klemmen: Hertezwammen ontsnapt!. Coolia 41 (2) 1998.
- Vermeulen, H. 1999. Paddestoelen, Schimmels en Slijmzwammen van Vlaanderen. De Wielewaal, Turnhout.